

NÓI VỚI CON

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Cảm nhận được tình cảm thắm thiết của cha mẹ đối với con cái, tình yêu quê hương sâu nặng cùng niềm tự hào với sức sống mạnh mẽ, bền bỉ của dân tộc mình qua lời thơ của Y Phương.

– Bước đầu hiểu được cách diễn tả độc đáo, giàu hình ảnh cụ thể, gợi cảm của thơ ca miền núi.

II – NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

1. Lòng thương yêu con cái, ước mong thế hệ sau tiếp nối xứng đáng, phát huy truyền thống của tổ tiên, quê hương vốn là một tình cảm cao đẹp của con người Việt Nam ta suốt bao đời nay. Bài thơ *Nói với con* cũng nằm trong cảm hứng lớn rộng, phổ biến ấy nhưng Y Phương đã có một cách nói xúc động của riêng mình. Hình thức người cha tâm tình, dặn dò đối với con đã đem đến cho bài thơ giọng điệu tha, trùi mến, ấm áp và tin cậy.

2. Để phân tích bài thơ này, cần hiểu cách nói, cách diễn tả tình cảm của người dân miền núi. Nhìn chung, đó là cách nói thích ví von qua hình ảnh cụ thể, diễn tả mộc mạc mà gợi cảm, mạnh mẽ. Hình ảnh trong thơ miền núi không phải bao giờ cũng có thể phân tích, giải thích hoàn toàn rõ nghĩa trắng đen thành lời nên người đọc cần hiểu cái hồn, cái thần của nó. Cụ thể mà vẫn giàu sức khái quát, có khi mơ hồ nhưng mơ hồ một cách có lí – ấy là một đặc điểm thú vị của hình ảnh trong thơ nói chung, đặc biệt trong thơ miền núi nói riêng. GV cần nắm vững điều này thì mới có thể giúp HS hiểu và cảm nhận được đặc sắc của bài thơ.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC CÁC HOẠT ĐỘNG DẠY – HỌC

Hoạt động 1. Giới thiệu bài.

– Dựa vào chú thích ở SGK, GV giới thiệu vài nét về nhà thơ Y Phương. Nên dành thời gian nhiều hơn cho việc nhấn mạnh đặc điểm của hồn thơ này.

– Giới thiệu về đề tài của bài thơ *Nói với con* (có thể tham khảo phần *Những điều cần lưu ý*).

Hoạt động 2. Hướng dẫn đọc – hiểu văn bản.

1. Tìm hiểu các chủ thích và nhận xét về bố cục của bài thơ (câu 1 trong SGK).

Mượn lời nói với con, Y Phương gợi về cội nguồn sinh dưỡng mỗi con người, bộc lộ niềm tự hào về sức sống mạnh mẽ, bền bỉ của quê hương mình. Bài thơ được bố cục thành hai đoạn :

– Đoạn 1 (từ đầu đến "Ngày đầu tiên đẹp nhất trên đời") : Con lớn lên trong tình yêu thương, sự nâng đỡ của cha mẹ, trong cuộc sống lao động nên thơ của quê hương.

– Đoạn 2 (phần còn lại) : Lòng tự hào về sức sống mạnh mẽ, bền bỉ, về truyền thống cao đẹp của quê hương và niềm mong ước con hãy kế tục xứng đáng truyền thống ấy.

Với bố cục này, bài thơ đi từ tình cảm gia đình mà mở rộng ra tình cảm quê hương, từ những kỉ niệm gắn gũi, thiết tha mà nâng lên lẽ sống. Cảm xúc, chủ đề của bài thơ được bộc lộ, dẫn dắt một cách tự nhiên, có tầm khái quát nhưng vẫn thấm thía.

2. Phân tích những câu thơ thể hiện tình yêu thương của cha mẹ, sự đùm bọc của quê hương đối với con (câu 2 trong SGK).

– Con lớn lên từng ngày trong tình yêu thương, trong sự nâng đỡn và mong chờ của cha mẹ. Ở bốn câu thơ đầu, bằng các hình ảnh thật cụ thể, Y Phương đã tạo được không khí gia đình đầm ấm, quấn quýt. Từng bước đi, từng tiếng nói, tiếng cười của con đều được cha mẹ chăm chút, mừng vui đón nhận.

– Con được trưởng thành trong cuộc sống lao động, trong thiên nhiên thơ mộng và nghĩa tình của quê hương.

+ Cuộc sống lao động cần cù và tươi vui của "người đồng minh" được nhà thơ gợi lên qua các hình ảnh đẹp : "Đan lờ cài nan hoa – Vách nhà ken câu hát". Chú ý các động từ *cài*, *ken* vừa miêu tả cụ thể vừa nói lên sự gắn bó, quấn quýt.

+ Rừng núi quê hương thật thơ mộng và nghĩa tình. Thiên nhiên ấy đã che chở, đã nuôi dưỡng con người cả về tâm hồn, lối sống : "Rừng cho hoa – Con đường cho những tấm lòng".

3. Phân tích những đức tính cao đẹp của "người đồng minh" và mong ước của người cha qua lời tâm tình với con (câu 3 trong SGK).

Qua việc ca ngợi những đức tính cao đẹp của "người đồng minh", nhà thơ dặn dò con cần kế tục, phát huy một cách xứng đáng truyền thống của quê hương. Hai ý này không tách rời nhau trong đoạn 2 của bài thơ nên lời dặn dò càng trở nên tự nhiên, thấm thía. Ở đây, GV có hai cách phân tích : hướng dẫn HS cảm nhận những đức tính đáng quý của "người đồng minh" được nhà thơ ca ngợi rồi tìm hiểu lời dặn dò, mong ước của người cha ; hoặc phân tích kết hợp hai ý này theo cách chia đoạn 2 của bài thơ thành hai ý nhỏ.

– "Người đồng minh thương lắm... Không lo cực nhọc" : "Người đồng minh" sống vất vả mà mạnh mẽ, khoáng đạt, bền bỉ gắn bó với quê hương dẫu còn cực nhọc, đói nghèo. Từ đó, người cha mong muốn con phải có nghĩa tình chung thuỷ với quê hương, biết chấp nhận và vượt qua gian nan thử thách bằng ý chí, bằng niềm tin của mình.

– "Người đồng minh thô sơ... Nghe con" : "Người đồng minh" mộc mạc nhưng giàu chí khí, niềm tin. Họ có thể "thô sơ da thịt" nhưng không hề nhỏ bé về tâm hồn, về ý chí và mong ước xây dựng quê hương. Chính những con người như thế, bằng sự lao động cần cù, nhẫn nại hằng ngày, đã làm nên quê hương với truyền thống, với phong tục tập quán tốt đẹp : "Người đồng minh tự đục đá kê cao quê hương – Còn quê hương thì làm phong tục". Từ đó, người cha mong muốn con biết tự hào với truyền thống quê hương, dặn dò con cần tự tin mà vững bước trên đường đời.

4. Trình bày cảm nhận về tình cảm của người cha đối với con, rút ra điều lớn lao nhất mà người cha muốn truyền được cho con (câu 4 trong SGK).

– GV cần hướng dẫn HS nêu lên tình cảm yêu thương trìu mến, thiết tha và niềm tin tưởng của người cha qua lời nói với con.

– HS cần cảm nhận và khái quát được điều lớn lao nhất mà người cha muốn truyền cho con chính là *lòng tự hào* về sức sống mạnh mẽ, bền bỉ, về truyền thống cao đẹp của quê hương và *niềm tin* khi bước vào đời.

5. Nhận xét về đặc sắc nghệ thuật của bài thơ.

Sau khi hướng dẫn HS tìm hiểu các đoạn, các nội dung cảm xúc của bài thơ, GV cần giúp các em thấy được một số đặc sắc nghệ thuật nổi bật khi thể hiện các nội dung ấy.

– Giọng điệu thiết tha, trùm mến (thể hiện rõ nhất ở các lời gọi mang ngữ điệu cảm thán : "Người đồng minh yêu lắm con ơi", "Người đồng minh thương lắm con ơi", ở các lời tâm tình, dặn dò : "Dẫu làm sao thì cha vẫn muốn... Chẳng mấy ai nhỏ bé đâu con", "Con ơi... Nghe con").

– Xây dựng các hình ảnh cụ thể mà có tính khái quát, mộc mạc mà vẫn giàu chất thơ.

– Bố cục chặt chẽ, dẫn dắt tự nhiên.

Hoạt động 3. Tổng kết.

Hướng dẫn HS đọc kĩ phần *Ghi nhớ*, dựa vào đó tổng kết về nội dung, ý nghĩa và những đặc sắc nghệ thuật của bài thơ.

Hoạt động 4. Hướng dẫn luyện tập.

Gợi ý cho HS làm bài luyện tập theo yêu cầu của SGK.